

Hela Sverige ska leva!

Lansverigeskaleva

Hela Sverige ska leva!

5000 lokala utvecklingsgrupper, nästan 100 kommunbygderåd, 24 länsbygderåd och drygt 40 medlemsorganisationer är Riksorganisationen Hela Sverige ska leva

helsverige.se

- ▶ SÖK VÅRA UTMÄRKELSER
- ▶ STORT SERVICEPROJEKT STARTAR
- ▶ TRENDBROTT I LANDSBYGDSPOLITIKEN

2. LEDARE
3. EN KÄNGÅ ÅT DEN URBANA NORMEN
4. FRAMTIDENS TRANSPORTER?
5. TRENDBROTT I LANDSBYGDSPOLITIKEN
6. START AV STORT SERVICEPROJEKT
7. NATIONELLT OMSTÄLLNINGSRÅD BILDAT
8. SÅ VÄXTE KOSTERS TRÄDGÅRDAR

Hela Sverige ska leva!

5 000 lokala grupper som skapar hållbara och företagsamma bygder i hela Sverige.

Hela Sverige ska leva
Stortorget 7, 2 tr 111 29 Stockholm
helasverige.se

Du hittar oss även på

Instagram

Facebook

Twitter

Ansvarig utgivare: Terese Bengard

Redaktör: Karin Wenström
Telefon: 010-489 13 50
karin.wenstrom@helasverige.se

Skribenter: Linn Hjort, Lena Husén,
Julia Löf och Karin Wenström

Layout: Linjalen Tre.Noll
info@linjalen.com

Omslagsfoto: Vår medarbetare Malena Bendelin på plats i Almedalen.
Foto: Linn Hjort

Tryckeri: AlltryckPlus, Lysekil
Vårt papper, Galeri Art Silk, är PEFC-märkt och klimatkompenserat.

KLIMATKOMPENSERAT PAPPER
www.mapsverige.se

Ja till omlokaliseringar!

Regeringen har nyligen beslutat att flytta hela eller delar av sju stycken statliga myndigheter från Stockholm till andra orter runt om i landet. Nu har sammanlagt elva stycken myndigheter fått nya hemvister och fler ska det bli, lovar civilminister Ardalan Shekarabi.

Det finns ett starkt inslag av rättvisa i den här processen. Den parlamentariska landsbygdsutredningen visar att mellan 2008 och 2014 flyttades 10 000 statliga jobb från olika delar av landet till Stockholm. Att nu börja resan mot att återetablera statliga jobb öppnar upp för en ny syn på hur hela Sverige hänger samman.

Vi skulle ha velat se att ännu mindre orter fått ta del av dessa myndigheter, och antalet tjänster som flyttas i denna omgång är inte så många som vi önskat. Men symbolvärdet är stort, och nu har andra börjat tänka i samma banor. Till exempel har Östersunds och Luleå kommuner börjat utreda hur kommunala tjänster kan flyttas från tätorten. Vi hoppas att fler län och kommuner följer efter!

Vi förstår hur svårt det kan vara för de anställda i dessa myndigheter som inte kan flytta med, eller som måste börja pendla eller flytta, kanske med hela familjen. Vi stödjer det statliga facket ST:s krav på att det blir en bra övergång för både anställda och verksamheten i stort. Staten ska vara en god arbetsgivare och ge sina anställda rimliga villkor. Återetableringarna ska stärka förtroendet för staten och inte minska det genom att genomföra omlokaliseringarna på ett sätt som nonchalerar de som kan förlora sina jobb.

Vi har goda förhoppningar om att resultatet kommer att bli utmärkt. Det ramaskri som utbrutit över flyttkostnader och kompetensförluster har inte helt dränkt de röster som drar fram de goda exemplen av tidigare flyttar. När Folkhälsoinstitutet flyttades till Östersund fördubblades antalet anställda med forskarutbildning. Konsumentverkets flytt från Stockholm till Karlstad år 2005 rapporteras ha varit rörig, men efter ett par år var arbetsstyrkan bättre utbildad och mer jämställd än tidigare. Andra goda effekter att räkna med är lägre omkostnader och lägre personalomsättning.

Vi arbetar hårt för ett land i balans och återetablering av statliga myndigheter är ett steg på vägen. Nu fortsätter vi driva på för att alla andra förslag i den parlamentariska landsbygdsutredningen också ska bli verklighet.

STAFFAN NILSSON
Ordförande

ÅSE CLASSON
Ordförande

Om den här tidningen

Prenumeration på Hela Sverigebladet är öppen för vem som helst och kostar ingenting. Det går också bra att prenumerera på tidningen digitalt.

Skälet till att du får den här tidningen är att du antingen står som kontaktperson för en lokal utvecklingsgrupp eller för att du angett att du vill prenumerera. Eller så har du en befattning som gör att vi tror att du kan vara intresserad av vår värld. För alla prenumerationsärenden, mejla redaktören på:

karin.wenstrom@helasverige.se

Många engagerade lyssnare runt om i Sverige. På bilden längst ner till höger ser vi delar ur bandet Beata Bermuda spela tillsammans på vernissagen i Järvsö. Foto: Julia Löf

Fakta

Utställningen har besökt tio ställen, från Emmaboda i söder till Jokkmokk i norr. Åtta landsbygdsbaserade konstnärer deltar med mattor, smycken, serieteckningar, musik, film, poesi och klädskapande.

En känga åt den urbana normen

Utställningen **Mitt ibland – ung kultur utmanar den urbana normen** har utmanat besökarna under sommaren som gått.

– Vi har velat ge en rejäl känga åt den urbana normen!, säger Julia Löf som tillsammans med Sofie Skalstad varit projektledare.

Båda tror att den har gett nya tankar och ruskat om besökarna lite. Julia berättar om killen som skrev upp ett citat från Lo Lindströms verk på klotterplanket, som handlade om att inte få andra att känna skam för deras hemort.

– Då tror jag att en förändringsprocess har börjat, att en tanke om att inte snacka skit om sin egen eller andras hemort har fått fäste, säger Julia.

Den urbana normen har som sagt varit central i utställningen.

– Den måste utmanas för att inte förlegade myter ska ligga till grund för politikens beslut och människors livsval. Urbaniseringen har alldeles för länge setts som en naturkraft, som något ostoppbart, säger Sofie.

Men, konstaterar Sofie, Sverige ser ut som det gör på grund av politiska viljor och beslut. Det betyder att vi kan göra andra val, både på individuell basis och på politisk nivå.

Projektet avslutas med en konferens i slutet av september (precis när den här tidningen går i tryck) som knyter ihop säcken och blickar framåt inom kultur, landsbygd och urban norm. Vad nästa steg ska bli, helt enkelt.

ÅRETS LOKALA UTVECKLINGSGRUPP & ÅRETS KOMMUN 2017

Det är dags att ansöka om att bli Årets lokala utvecklingsgrupp eller Årets kommun 2017!

Har er lokala utvecklingsgrupp eller kommun ett bra arbete för landsbygdens, glesbygdens eller skärgårdens utveckling? Samlat bygden eller kommunen för gemensamma tag?

Sista anmälningsdag är den 3 november och prisutdelningen sker den 28 november på Hela Sverige ska levas förenings- och höstmöte. Ansökningsblankett finns på hemsidan: helasverige.se

Välkommen med er ansökan!

Fler som pratar urban norm:

Harifran.nu diskuterar den urbana normen på djupet, förklarar och inspirerar.

Landsbygdsnatverket.se Podden Landet, avsnitt elva, diskuterar den urbana normen.

Det finns en spirande diskussion om den urbana normen på nätet. En enkel sökning med Google ger många intressanta trådar.

Lästips!

För den som är intresserad av andra länders landsbygdspolitik och arbete med landsbygdssäkring. Här beskrivs Finlands och Norges landsbygdspolitik, samt landsbygdssäkring i Finland, Storbritannien och Kanada. Rapporten som heter Landsbygdspolitik och landsbygdssäkring är på 166 sidor. Ladda ner på tillvaxtanalys.se

Två artiklar om persontransporter har vi med i det här numret. I småländska Tolg finns en samåkningsmodell som spritt sig både till andra delar av Sverige och till Holland. Men vi berättar också om självkörande fordon – är de framtidens melodi?

Framtidens trafiklösning?

Kanske kan självkörande fordon bli ett sätt att lösa transporterna på landsbygden i framtiden. Tekniken finns redan och i exempelvis Rotterdam finns sedan tio år en självkörande minibuss som går på linjetrafik. Och Bryssels flygplats upphandlar nu en lösning med självkörande minibussar som ska vara på plats under 2018.

Självkörande fordon har sensorer och kameror som känner av och registrerar omgivningen. En dator bearbetar informationen och styr hur fordonet betar sig.

– Fordonen går långsamt och det beror på att de behöver en säkerhetsmarginal om något oväntat händer, säger Anna Pernestål, forskare på KTH.

I Rotterdam går minibussen på egen körbana, vilket gör allt enklare och den kommer upp i cirka 30 km per timme.

Förarlösa fordon är något helt nytt och innebär bland annat att vi måste omdefiniera vad en bil eller buss är.

– Det handlar dels om lagstiftningen. Idag ligger ansvaret på föraren som sitter i bilen. Sedan öppnar förarlösa fordon för helt nya tillämpningar inom kollektivtrafik och samåkning, och då kommer ytterligare lagar kopplat till det in i bilden. Men det handlar också om hur vi planerar för trafik. För att nyttan med förarlösa fordon ska bli så stor som möjligt krävs helt nya tankar kring trafikplanering, säger Anna.

Regeringen tog ett viktigt steg i år, när de beslutade om en ny förordning som ger tillstånd med förarlösa fordon i försöksverksamhet på publika vägar. Det betyder att den som är ansvarig, föraren, inte längre måste sitta i själva fordonet.

När kan vi få se dessa fordon på våra vägar?

– Om man tänker sig en minibuss som kör upp till 30-50 km i timmen, så kan sådana finnas i drift på allmän väg inom tre år. Vi kör pilotprojekt av den typen nu. Dessa fordon kan fungera som en lokal buss som kör människor till en knutpunkt där snabbare fordon tar över, säger Anna.

Samåkning i Tolg

I Tolg har samåkning fungerat ända sedan början av 2011. Modellen är enkel. Den som har en körning att erbjuda skriver in den i en app som kan öppnas i mobilen eller datorn. Den som är intresserad av resan bokar in sig och talar om vid vilken hållplats hen ska plockas upp.

– Tolg har ett eget slutet system för samåknigen och man åker bara med sådana man känner eller känner till, säger Tolgbon och samåkaren Maja Söderberg.

Det finns en förbestämd taxa för körningarna och den som åker får automatiskt en faktura. Den som kör får en utbetalning.

Tolg har cirka 500 invånare och det är framför allt en kärngrupp på cirka 20 personer som samåker mycket. I övrigt samåker andra då och då – en ungdom som går en kurs, någon som har bilen på verkstan och ska till och från jobbet.

Tillsammans med Pepijn Klaassen och Bo Palm driver Maja det sociala företaget Mobilsamåkning AB där de erbjuder hjälp till den bygd som vill starta samåkning enligt Tolgmodellen. För närvarande används Tolgmodellen i femton byar, samt på sex byar i Nederländerna. Mer info på hemsidan mobilsamakning.se

Anna Pernestål. Foto: Anders Forsberg

Barn från skolor i Venhorst välkomnar alla europeiska gäster i samband med avtalsskrivningen i september 2016, om att genomföra den Europeiska landsbygdsriksdagen i staden. Foto: Europeiska landsbygdsriksdagen.

Landsbygdsamling på Europanivå

Den 18–21 oktober samlas omkring trehundra landsbygdsintresserade människor inom civilsamhället och offentlig sektor från alla Europas hörn. Det är nämligen dags för den tredje Europeiska landsbygdsriksdagen i Venhorst i Nederländerna.

På agendan står ett uppdaterat landsbygdsmanifest, det framtida arbetet med EU och landsbygdsutveckling.

Från Sverige deltar bland annat vår ena ordförande, Staffan Nilsson, som anser att den Europeiska landsbygdsriksdagen är ett viktigt forum.

– Här är det civilsamhället själv som lyfter sina frågor och bestämmer prioriteringar. Resultatet av riksdagen riktar sig både till de nationella organisationerna och till policyskaparna i EU.

Från Sverige deltar följande personer:

Pia Tingvall, riksorganisationens styrelse och Hela Sverige ska leva Östergötland, Lars Bergström, riksorganisationens styrelse och Hela Sverige ska leva Norrbotten, Johanna Grip, Hela Sverige ska leva Jämtlands län, Isabelle Axelsson, Hela Sverige ska leva Uppsala län.

Dessutom ingår Staffan Nilsson, vår förre verksamhetschef Staffan Bond och Lena Husén som deltagare, organisatörer och projektägare.

Hela Sverige ska leva!

Trendbrott i landsbygdspolitiken

Regeringen har aviserat flera insatser för att stärka landsbygden. Ytterligare sju myndigheter ska helt eller delvis lämna Stockholm och flyttas till andra orter. Det betyder att det nu finns beslut på att omlokalisera sammanlagt elva statliga myndigheter. Dessutom ska regeringen ta ett samlat grepp om den statliga lokala servicen genom att skapa en ny organisation och bygga tio nya servicekontor i socialt utsatta områden och på landsbygden.

Till det läggs Hela Sverige-satsningen, där 1,2 miljarder kronor ska gå till lokal service, gröna jobb, utveckling av företagande och utbildning samt förbättrad infrastruktur. Fler nattåg till och från Jämtland, stöd till det norrländska jordbruket och extra pengar till utbyggnad av snabbt bredband är fler initiativ.

– Det här är ett trendbrott, säger Terese Bengard, Hela Sverige ska levas verksamhetschef.

– Det är en politisk helhetssatsning som dessutom omges av en retorik som tydligt säger att hela landet ska leva. Vi ser med spänning på vilka resultat det här kan ge och vilka fler av landsbygdsutredningens förslag som kommer att bli verklighet, fortsätter Terese Bengard.

Enbart dessa satsningar kommer inte att räcka långt, konstaterar hon, men intentionen och inriktningen känns klar.

– Nu känns det äntligen som om vi arbetar i medvind! Men det får inte avstanna efter valet – och det betyder att vi har mer än någonsin att göra, om vi verkligen ska nå vårt mål om balans mellan stad och land, säger Terese.

TERESE TRENDSPANAR

Terese Bengard, vår verksamhetschef, trendspanar varje vecka på Facebook. Den som vill läsa hennes spaningar i sin helhet, kan följa henne på Facebook. Här är några av våra favoriter bland de senaste spaningarna.

VECKANS URBAN

Bostads- och digitaliseringsminister Peter Eriksson ska bygga nya städer bredvid städer för att det behövs mer städer i Sverige. Här är det rapporten Förslag på nio nya hållbara stadsdelar och städer som regeringen presenterade den 1 september, som får sig en känga. Alla nya stadsdelar/städer utom en ligger i utpräglade storstadsområden.

VECKANS RURAL

Mycket klokskap från konstnären Nina Hemmingsson med rötter i trakterna av Borgvattnet i SVT:s *Meningen med livet*. Gå till svtplay.se, *Meningen med livet*, avsnitt 2.

VECKANS SMARTA KOMMUNER

Kommunerna Östersund och Luleå fick båda nya arbetstillfällen i och med att staten omlokaliserar statliga myndigheter. Östersund funderar nu på vilka kommunala jobb som de i sin tur ska omlokalisera. Luleå kommun har redan bestämt att lokalisera minst tio arbetstillfällen till Råneå.

VECKANS KULTURINSLAG

Kulturjournalister behövs för hela det kulturella ekosystemet, men utanför Stockholm hänger kulturjournalistiken på en skör tråd. Läs Anders Rydells krönika från den 16 september i jp.se

Till alla lokala utvecklingsgrupper!

Uppdatera er adress och e-postadress i Bygdebanken. Det är viktigt nu när vi intensifierar arbetet med vår nya kommunikationsplattform. Bygdebanken hittar du på helasverige.se, rubriken "kunskapsbank". Kontakta ditt avdelning om du är osäker. Tack på förhand!

Många myndigheter i Stockholm

Enligt SCB har 159 statliga myndigheter verksamhet i Stockholms län och sammanlagt ger de cirka 77 000 arbetstillfällen. Vi kan inte låta bli att tycka att det är mycket skrik för lite ull, när regeringens beslut om omlokaliseringen av 350 (!) statliga arbetstillfällen i Stockholm på sju myndigheter, väcker så mycket kritik. SCBs siffror innehåller även sådant som regeringskansliet och tingsrätter – myndigheter som inte bör eller kan flyttas.

Här är några av myndigheterna:

Alkoholsortimentsnämnden, Allmänna reklamationsnämnden, Arbetsgivarverket, Arbetsmiljöverket, Allmänna arvsfonden, Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Centrala etikprövningsnämnden, Datainspektionen, Diskrimineringsombudsmannen, Domarnämnden, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, E-legitimationsnämnden, Exportkreditnämnden, Fastighetsmäklarinspektionen, Finansinspektionen, Finanspolitiska rådet med flera.

Foto: Håkan Almgren

Start av stort serviceprojekt

Hela Sverige ska leva har fått pengar beviljade av Tillväxtverket till pilotprojektet Service i samverkan. Syftet med projektet är att utveckla metoder för samarbete mellan den lokala nivån och, främst, den kommunala nivån kring lokal serviceutveckling.

– Det känns mycket bra att få sätta igång med det viktiga arbetet med att bygga modeller för samverkan kring servicefrågorna, säger Claes Becklin, projektsamordnare på Hela Sverige ska leva.

Elva kommuner deltar i projektet där metoder och modeller kvalitetssäkras, testas, jämförs och sprids till fler lokalsamhällen och kommuner. Projektet väntas resultera i minst tre modeller för samverkan mellan lokalsamhälle och kommun. Ett av målen är att

ett nationellt servicenätverk bildas inom Hela Sverige ska leva som också samordnar nätverket tillsammans med regionala och lokala företrädare. En ny lokal servicepunkt ska också skapas i varje deltagande kommun.

De deltagande kommunerna är Arvidsjaur, Storuman, Skellefteå, Älvdalen, Ludvika, Älmhult, Ljungby, Motala, Norrköping, Vingåker och Flen.

Partners och medfinansierare är också region Östergötland och Länsstyrelsen i Dalarna. Regionerna i Norrbotten, Västerbotten, Södermanland och Kronoberg kommer att samverka med projektet.

Bygg tillsammans, smart och miljövänligt

Ska vi inte ta och bygga hyreshus tillsammans!? Det frågar Johan Ehrenberg, serieentreprenören, som nu startar ETC Bygg för att få igång byggande av hyreshus utan vinstjakt, utan miljöförstöring och med lägre hyror. Och samtidigt skapa ett nytt sätt för människor att spara utanför banksystemet. Husmodellen är klar och nu är det dags för intresserade medborgare att ta vid. Vill du veta mer?

Gå till hemsidan: etc.se/etc-bygg

Vi gillar Nordmalingsproblem

Nordmalings kommun satsar på att bygga sitt varumärke och gör det ruralt.

Att bo så bra som nordmalingarna gör, medför speciella problem, konstaterar Nordmalings kommun. Man får massor av sand i huset för man bor så nära havet. Det är svårt att jobba hemifrån för man faller i trans över utsikten. Och det finns säkert fler problem av samma slag, fortsätter kommunen och uppmanar alla som vill att skriva av sig på hemsidan nordmalingsproblem.se

Här berättas om hur semestern är för kort för att hinna ta vara på alla skogshallon, hur jobbiga löprundorna är för det inte finns några trafikljus att stanna och vila vid, och så vidare.

Ganska generella landsbygdsproblem tycker vi, och härligt med kaxiga kommuner!

På gång

Landsbygd dagarna

Konferensen Landsbygd dagarna erbjuder ett digert program. Deltagarna får exempelvis veta mer om hur man skapar en lokal digital matmarknad, hur man utvecklar turismen lokalt, alternativ inom obemannade betallösningar och mycket mer. Läs programmet i sin helhet på landsbygd dagarna.nu
Tid och plats: 27–28 oktober i Oskarshamn.

Samåkningskonferens

Syftet med konferensen är att få igång diskussion om lösningar för persontransporter på landsbygden och att visa på vilka möjligheter som finns. Dessutom redovisas det samåkningsprojekt som drivits av Hela Sverige ska leva Dalarna tillsammans med kommunerna Hedemora och Älvdalen. Läs mer på: Hela Sverige ska leva Dalarnas hemsida. Nås via helasverige.se.
Tid och plats: 24–25 november i Långshyttan.

Nästa steg för omställningsrörelsen

Hela Sverige ska leva var organisationen som en gång i tiden tog omställningsrörelsen till Sverige.

År 2013 bildades den egna föreningen Omställningsnätverket av eldsjälarna runt om i landet. Sedan dess har ett samarbete vuxit fram och nu är det dags att bilda ett nationellt omställningsråd.

– Vi samarbetar för att skapa synergieffekter utifrån våra olika kompetenser och stärka rörelsen för hållbara lokalsamhällen genom gemensamma satsningar på projekt, utbildningar och interaktiv hemsida, säger Ylva Lundkvist Fridh, samordnare för omställningsfrågor på Hela Sverige ska leva. För närvarande består rådet enbart av Hela Sverige ska leva och Omställningsnätverket, plus att Studieförbundet har varit med i de inledande samtalen. När arbetsformerna och fokusområdena är klara kommer fler att bjudas in, främst folkbildningen.

Hur ska ni arbeta?

– Vi ska tillsammans ta fram intressanta projekt och kurser att erbjuda rörelsen och söka finansiering för att ha ekonomiska muskler att göra mer för att stödja de lokala initiativen, säger Ylva.

Starten sker vid omställningskonferensen i Växjö den 6–8 oktober där Rob Hopkins, en av grundarna av omställningsrörelsen, deltar.

Enklast kommer ni i kontakt med Omställningsrådet via Facebooksidorna Omställningsrådet, Omställningsnätverket och Omställning Sverige, samt på Omställningsnätverkets hemsida, omstallning.net. Det går också bra att maila vår omställningssamordnare: Ylva.lundkvist@helasverige.se

Po Tidholm, till höger, i kvartssamtal med landsbygdsministern. Foto: Linn Hjort

Så gjorde vi i Almedalen

Årets Almedalsvecka innebar ett späckat program för oss – Terese Bengard, Linn Hjort, Ylva Lundkvist Fridh, Malena Bendelin och Åse Classon. Vår strategi var att delta i paneler, seminarier och äta middagar, alltså synas och höras så mycket vi kunde. Och så gjorde vi. Dessutom arrangerade vi sex korta kvartssamtal, där journalisten och författaren Po Tidholm intervjuade viktiga och intressanta personer om hur vi skapar ett land i balans. Med vänlig framtoning och skarpa frågor fick han det att tända till ordentligt.

Riksteatern och Folkteatern Gävleborg inledde våra kvartssamtal med att spela upp ett utdrag ur sin pjäs Landet inuti, om queera erfarenheter och den urbana normen.

Almedalen ger oss möjlighet att lyfta våra frågor och diskutera med personer som annars kanske inte möter landsbygdsfrågor. Och vi ser till att dokumentera och sprida våra samtal så långt det är möjligt, för att alla ska kunna ta del av vad som sägs. Ni hittar allt på vår hemsida, under fliken Almedalen 2017 och i videoarkivet.

Nyheter i korthet...

Byanätsforum – söker medel!

Hela Sverige ska leva har ansökt om medel hos Jordbruksverket för att driva Byanätsforum efter årsskiftet. I nuläget är sätet för forumet hos PTS/Bredbandsforum. Om vi beviljas stöd blir LRF och Coompanion samarbetspartners i satsningen. Verksamheten blir oförändrad: en samlad funktion för stöd, råd och information till de som bygger eller ska bygga fiber på landsbygden.

Kulturremiss

Vi har svarat på remissen Kultursamverkan för ett Sverige som håller ihop – Framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen. Vår åsikt är att kultursamverkansmodellen behövs, men att pengarna trots detta ofta fördelats som innan modellen kom till. Här vill vi se en ändring och vi tror att mycket är vunnet med ny teknik, ideella krafters initiativförmåga och medvetenhet om problematiken.

Turné: Lokala lösningar på globala mål

Rob Hopkins, medgrundare av Transition Network och en av den internationella omställningsrörelsens mest kända företrädare genomför en föreläsningsturné i Sverige den 7–12 oktober. Temat för föreläsningarna är Transition stories – lokala lösningar för ett hållbart samhälle. Läs mer under rubriken "På gång i Hela Sverige" på vår hemsida helasverige.se

Finsk landsbygdsriksdag

Den 1–3 september genomfördes den första landsbygdsriksdagen på finska i orten Läppevirta, kallad Landsbygdsparlamentet. Svensk byaservice – alltså den finlandssvenska byarörelsen rapporterar på sin hemsida om parlamentet. Mycket är läsvärt även för oss i Sverige. Enklast är att googla Svensk byaservice nyhetsblogg.

Åse invigde bystuga

Åse Classon, vår ena ordförande, har invigt den nya bystugan i Hammar tillsammans med kommunalrådet i Askersunds kommun. Strandvallen ska huset heta och är byggt i samarbete mellan lokala krafter, kommunen och länsstyrelsen.

– Det är stimulerande att få vara med och se riktig verkstad och hur Landsbygdsprogrammets pengar kommit till nytta. Det är ju en av våra uppgifter att verka för att det finns pengar till lokalt engagemang, säger Åse.

Avsändare:
Riksorganisationen Hela Sverige ska leva
Stortorget 7, 2 tr, 111 29 Stockholm

Erik Johansson, eldsjälen bakom kooperativet, välkomnar till restaurangen.

Foto: Stefan von Bothmer

Så växte Kusters Trädgårdar

Kusters Trädgårdar är ett lockande besöksmål för många turister som kommer till Kuster under sommarsäsongen. Verksamheten skapar jobb lokalt, framför allt säsongjobb. Det är en bred verksamhet med både odlingar, grönsaksförsäljning, restaurang, kursverksamhet, bageri och kafé.

– Vi skötte allt själva och hade cirka 30 säsongarbetare anställda under högsäsong, berättar Helena von Bothmer som startade företaget tillsammans med sin man, Stefan von Bothmer.

Till slut blev det för mycket arbete och valet stod mellan att krympa verksamheten eller utveckla den. Valet blev utveckling och några ur personalen föreslog att de skulle bilda kooperativ. Så blev det.

– Vi tror att den kooperativa formen leder till större delaktighet, större ansvarstagande och bättre förmåga att arbeta i grupp. De som är med i kooperativet är delägare, säger Helena som tycker många av hennes förväntningar infriats och att kooperativet fungerar bra.

Kooperativet är ett självständigt företag vid sidan av det aktiebolag som fanns från början. Delar av aktiebolagets verksamhet har överförts och utvecklats vidare i kooperativet.

Att utvidga verksamheten krävde finansiering och här blev det problem med säkerheten. Via Coompanion fick de tips om Mikrofonden som, visade det sig, kunde hjälpa till med säkerhet för ett banklån för att utveckla bageriet. Hon tycker samarbetet med Mikrofonden fungerat utmärkt.

– Bara det att de kom på besök! Vilken bank gör det, säger Helena.

Målet är att hitta verksamhet som kan bära sig över hela året och därmed ge försörjning åt fler av delägarna.

– Nu levererar bageriet till lokala butiker och restauranger på ön och vi jobbar på att komma in i Strömstad, säger Helena.

Så småningom ska kooperativet ta över aktiebolaget och köpa ut grundarna. En långsiktig generationsväxling helt enkelt, som sker när kooperativet är redo.

Bakom Mikrofonden står Hela Sverige ska leva, Coompanion, Ekobanken och JAK medlemsbank. Läs mer på hemsidan, mikrofonden.se, och hitta din regionala mikrofond. Det finns regionala mikrofond i nio av tolv regioner.

Hela Sverige ska leva!

B

SVERIGE
PORTO BETALT
PORT PAYÉ

Hanebo byavakt vaktar bygden sedan 2002

Hanebo byavakt är en förening med cirka 80 bilförare i Kilafors som turas om att vara nattvakt i bygden. Nätverket har fungerat sedan våren 2003 – i hela femton år. Irene Frank är ordförande både i byavakten och i byalaget, Hanebo Framtid.

Vad är hemligheten, tror du?

– Vi är rädda om vår bygd. Det är vår trygghet och pärla på jorden och då hjälps man åt. Jag kan verkligen rekommendera byavakt. Det har skapat mycket starkare sammanhållning i bygden, för vi har ett gemensamt intresse i att det ska vara lugnt och tryggt och då börjar folk prata med varandra, säger Irene Frank.

Cirka fem nätter per vecka kör någon i nätverket runt i bygden. Ser de något ingriper de inte, utan ringer polisen. Deltagarna har en körning ungefär var femte vecka. Med sig i bilen har de en väska med kontaktuppgifter till polisen, första förband, nattkikare, strålkastare och en mobiltelefon.

– Det är väldigt lite brottslighet här. Händer det något så är det oftast de kvällar vi inte har byvakt. Däremot kan vi inte göra något åt våld och slagsmål i hemmen, berättar Irene.

Den som kör nattvakt är även tillgänglig för andra behov. De har tagit hand om förvirrade och sjuka människor och mycket mer.

Nätverket samarbetar med polisen som naturligtvis är mycket tacksamma.

– Varje årsmöte och andra tillfällen är alltid polisen medverkande hos oss och redovisar och tipsar oss, så samarbetet är mycket gott, säger Irene Frank.

Vill du veta mer? Ring Irene Frank på telefon: 070-527 85 65.